

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКОВОГО ПРОЦЕСУ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ ЕКОНОМІЦІ

© 2014 ЯНЧЕВ А. В.

УДК 657.001.76

Янчев А. В. Теоретико-методологічні засади облікового процесу в інформаційній економіці

Мета статті полягає в дослідженні нових вимог щодо якості інформаційних ресурсів управління інституційними одиницями і розробці моделі інформаційної системи суб'єктів господарювання, яка ґрунтується на взаємозв'язку функцій управління, елементів господарського процесу та функцій інформаційного спрямування – обліком, аналізом і прогнозуванням. Дослідивши праці представників вітчизняної та зарубіжної наукових шкіл, розглянуто особливості методології та наукової організації облікового процесу в інформаційній економіці, систематизовано погляди дослідників щодо формування економічно доцільних інформаційних ресурсів, які володіють усіма ознаками корисності для прийняття управлінських рішень. У результаті дослідження запропоновано модель інформаційної системи підприємства, яка враховує сутнісні характеристики змістовних складових облікового процесу та дозволяє створити інформаційне підґрунтя щодо інтеграції різних підсистем обліку, підготовки фінансової та нефінансової інформації для прийняття широкого спектра управлінських рішень у системі виробничого, маркетингового та фінансового менеджменту. Перспективою подальших досліджень у даному напрямі є розкриття методологічних і теоретичних аспектів організації облікового процесу, логіки його побудови та сутності його етапів.

Ключові слова: обліковий процес, інформаційні ресурси, інформаційна система.

Рис.: 2. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 24.

Янчев Андрій Володимирович – кандидат економічних наук, доцент, докторант кафедри фінансів, Харківський державний університет харчування та торгівлі (вул. Клошківська, 333, Харків, 61051, Україна)

E-mail: kaf_finance@mail.ru

УДК 657.001.76

Янчев А. В. Теоретико-методологические основы учетного процесса в информационной экономике

Цель статьи заключается в исследовании новых требований к качеству информационных ресурсов управления институциональными единицами и разработке модели информационной системы субъектов хозяйствования, основанной на взаимосвязи функций управления, элементов хозяйственного процесса и информационных функций – учет, анализ и прогнозирование. Исследованы труды представителей отечественной и зарубежной научных школ в области теории бухгалтерского учета, рассмотрены особенности методологии и научной организации учетного процесса в информационной экономике, систематизированы подходы к формированию экономически целесообразных информационных ресурсов, которые обладают всеми признаками полезности для принятия управленческих решений. В результате исследования предложена модель информационной системы предприятия, которая учитывает существенные характеристики элементов учетного процесса и позволяет создать информационную основу для интеграции различных подсистем учета, подготовки финансовой и нефинансовой информации для принятия широкого спектра управленческих решений в системе производственного, маркетингового и финансового менеджмента. Перспективой дальнейших исследований в данном направлении является раскрытие методологических и теоретических аспектов организации учетного процесса и его логической структуры.

Ключевые слова: учетный процесс, информационные ресурсы, информационная система.

Рис.: 2. **Табл.:** 1. **Библ.:** 24.

Янчев Андрей Владимирович – кандидат экономических наук, доцент, докторант кафедры финансов, Харьковский государственный университет питания и торговли (ул. Клошковская, 333, Харьков, 61051, Украина)
E-mail: kaf_finance@mail.ru

UDC 657.001.76

Yanchev Andrey V. Theoretical and Methodical Grounds of the Accounting Process in Information Economy

The goal of the article lies in the study of new requirements to quality of information resources of management of institutional units and development of the model of information system of economic subjects, based on mutual connection of management functions, elements of the economic process and information functions – accounting, analysis and forecasting. The article studies works of representatives of domestic and foreign scientific schools in the field of the theory of business accounting, considers specific features of methodology and scientific organisation of accounting in the information economy, systemises approaches to formations of economically expedient information resources, which possess all features of usefulness for making managerial decisions. In the result of the study the article offers a model of the enterprise information system, which takes into account essential characteristics of elements of the accounting process and allows creation of the information basis for integration of various subsystems of accounting, preparation of financial and other documentation for making a wide spectrum of managerial decisions in the system of production, marketing and financial management. The prospect of further studies in this direction is the study of methodological and theoretical aspects of organisation of accounting and its logical structure.

Key words: accounting process, information resources, information system.

Pic.: 2. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 24.

Yanchev Andrey V. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Candidate on Doctor Degree of the Department of Finance, Kharkiv State University of Food Technology and Trade (vul. Klochkivska, 333, Kharkiv, 61051, Ukraine)

E-mail: kaf_finance@mail.ru

Необхідність прийняття все більш зростаючого числа рішень обумовлює підвищення вимог до управлінської інформації з точки зору її повноти, своєчасності та доступності для суб'єктів управління. У системах управління різного рівня ієрархії вирішуються складні завдання, пов'язані з переведенням економічної діяльності на інноваційний шлях розвитку, більш раціональним використанням виробничого потенціалу економіки країни, зростанням ефективності праці у всіх галузях економіки, приверненням уваги до соціальних та екологічних показників діяльності

економічних інститутів. Оперативність, обґрунтованість та забезпеченість управлінських рішень повною мірою залежить від якості інформаційних ресурсів та адекватності засобів комунікації, що застосовуються для їх передачі.

Ефективність та оптимальність управлінського рішення – це поняття, що перебувають у тісному взаємозв'язку. Прийняте рішення буде ефективним лише у разі дотримання прямої залежності між цілями, засобами та результатами, урахування всіх сприятливих і несприятливих чинників, що впливають на досягнення кінцевого

результату, комплексного підходу до прийняття проміжних рішень, що стосуються конкретної проблеми. Разом з тим, складно говорити про те, що управління є ефективним коли не дотримано однієї важливої вимоги – своєчасності, тобто момент прийняття рішення має відповідати нагальним потребам розвитку керованої системи. На практиці значна частина управлінських рішень приймається за господарськими фактами, що вже здійснилися.

Незалежно від того, до якого класу належать управлінські рішення та якою за формою та змістом є схема їх підготовки, яка інформаційна система створюється та які технічні засоби використовуються, проблема інформаційного забезпечення управлінських рішень дотепер залишається однією з найскладніших. Необхідний та достатній обсяг даних для підтримки управлінського рішення визначає його обґрунтованість, а своєчасне отримання цих даних – оперативність роботи системи управління. Але за умов, що більше половини робочого часу витрачається на інформаційний пошук, а певна кількість релевантних інформаційних ресурсів втрачається саме внаслідок неможливості їх знайти, лише створення інформаційних систем різного рівня з банками систематизованих даних допоможе подолати інформаційну кризу, що виникла як наслідок стрімкого зростання інформації. Реальна можливість цього полягає в розробці теоретичних основ, змісту, технології та соціально-психологічних складових облікового процесу, у ході якого на первинному рівні створюється вся економічна інформація суб'єктів господарювання, регіону, галузі та країни взагалі.

Особливості методології та наукової організації облікового процесу в інформаційній економіці досліджено в працях представників вітчизняної наукової школи І. О. Бланка, М. Т. Білухи, Ф. Ф. Бутинеця, С. Ф. Голова, В. В. Євдокимова, С. І. Івахненко, А. С. Крутової, С. А. Кузнецової, Л. Г. Ловинської, Н. М. Малюги, Є. В. Мниха, А. А. Пилипенка, М. С. Пушкаря, В. І. Рудницького, Г. М. Давидова, а також зарубіжних вчених В. Б. Івашкевича, Л. І. Куликової, М. Ф. Меньєва, А. А. Одинцова, А. Н. Романова, Я. В. Соколова, Д. В. Чистова, Н. В. Максимова. Незважаючи на існуючі дослідження у даній сфері, низка питань, пов'язаних з формуванням економічно доцільних інформаційних ресурсів, які володіють усіма ознаками корисності для прийняття управлінських рішень, дослідженням організації облікового процесу, що визначає баланс між оперативними завданнями суб'єкта господарювання й перспективними цілями, координацію взаємозв'язків між користувачами інформації, інтеграцію інформаційних ресурсів, усе ще лишаються невирішеними.

Ключовими етапами розвитку облікової методології було узагальнення основних принципів бухгалтерського обліку та вимог щодо основних якісних характеристик облікової інформації, як інформаційного базису прийняття управлінських рішень. Тому основними завданнями статті є дослідження нових вимог щодо якості інформаційних ресурсів управління інституційними одиницями та розробка моделі інформаційної системи суб'єктів господарювання, яка ґрунтується на взаємозв'язку функцій управління, елементів господарського процесу та функцій інформаційного спрямування – обліком, аналізом та прогнозуванням.

Для прийняття управлінського рішення потрібна чітко визначена інформація, яка відповідає сутності завдання, що вирішується. З метою пошуку необхідних даних доводиться аналізувати значну кількість інформаційних джерел, при цьому отримання необхідних відомостей гарантувати

не можна. Таке становище пояснюється, по-перше, тим, що інформаційне забезпечення для підтримки конкретного завдання може не існувати. По-друге, знайти необхідні та корисні відомості в інформаційному потоці іноді просто неможливо внаслідок їх розосередженості за галузями господарства та областями знань.

Дослідження доводить, що більша частина витрат часу на прийняття управлінського рішення витрачається на збирання та аналіз необхідної інформації, які не завжди є обґрунтованими. Втрати часу на пошук інформаційних джерел знижують ефективність управлінської діяльності, а проблема скорочення невиробничих витрат часу на формування інформаційної підтримки прийняття управлінських рішень за умов постійного зростання складності господарських завдань та обсягів інформації стає все більш актуальною.

Аналізуючи дані стосовно витрат часу на різні види інформаційної роботи, що наводяться у літературних джерелах, можна дійти висновку, що всупереч сподіванням перехід до інформаційної економіки сприяв не скороченню, а збільшенню часу на пошук та обробку інформаційних ресурсів управління. Так, у другій половині минулого сторіччя витрати інженерів на інформаційну роботу склали близько третини їх робочого часу, а витрати науковців склали 40 – 50% [1, с. 128]. На різні види робіт з інформацією працівники апарату управління витрачали половину свого робочого часу [2, с. 131], керівники науково-дослідних відділів і конструкторських бюро – 42%, а керівники секторів – 29% свого робочого часу [3, с. 111]. Аналіз фактичних витрат робочого часу наведений у роботі А. А. Атаєва показав, що на виконавчу роботу витрачалось втричі більше робочого часу, ніж це було передбачено нормативами, а на творчу – навпаки, майже вдвічі менше [4, с. 34 – 37].

Стан економіки, у якому доводиться функціонувати суб'єктам господарювання сьогодні, прийнято називати інформаційною економікою або економікою знань. Суспільство вважається інформаційно орієнтованим, якщо валовий національний продукт у ньому генерується більш ніж половиною працездатного населення зайнятого в інформаційній економіці [5]. Тому доречно припустити, що кількість часу, витрачаемого на формування інформаційного забезпечення управлінських рішень має бути вище 50% робочого часу. Згідно з дослідженнями працівники вищих ланок системи управління витрачають на інформаційну роботу 75%, науковці – 90%, керівники суб'єктів господарювання та їх підрозділів – 65% робочого часу. Існує і сегмент ринку праці діяльність, на якому стовідсотково пов'язана з інформаційною роботою – це ринок ІКТ.

Чим складніша та динамічніша проблема, що вирішується, тим складніше її адекватне інформаційне відображення. Інформаційна робота, яка покликана задовольняти вимоги керівників та спеціалістів різних рівнів управління, стає все більш багатогранною та працемісткою. Враховуючи, що обсяг витрат праці, необхідних для ефективного виконання функцій управління, зростає пропорційно кубу зростання виробництва, можна припустити і подальше зростання витрат часу на інформаційну роботу [6, с. 70].

Загальний обсяг світової науково-технічної літератури подвоюється кожні 8 років [7, с. 293], проте кількість документів, з якими може ознайомитися спеціаліст, складає лише незначний відсоток. У зв'язку з цим необхідно повернути увагу саме до такої складової процесу прийняття рішення, як інформаційне забезпечення управлінських рішень та його ефективність.

Протягом всієї історії існування системи бухгалтерського обліку, починаючи від Луки Пачолі та до появи сучасних систем підтримки прийняття управлінських рішень, облік розглядався як послідовність відповідних процедур, які дозволяли визначити кінцевий результат діяльності інституційної одиниці (первинний облік, оцінка та калькуляція, систематизація даних за допомогою бухгалтерських рахунків, інвентаризація, формування звітності, моделювання бізнес-процесів, контроль і аналіз).

Дослідження історії розвитку моделей бухгалтерського обліку у різних країнах світу дозволило виділити низку закономірностей, які виходять з основних облікових ідей свого часу та етапів розвитку економічних відносин. Серед таких ключових подій, що сприяли формуванню в Україні сучасної облікової системи, був винахід подвійного запису, перехід на новий рівень розвитку фінансово-кредитних відносин, поява акціонерної форми господарювання, прийняття стандартів обліку і аудиту (рис. 1).

Якість бухгалтерського обліку визначається ступенем корисності облікової інформації, необхідної зацікавленим користувачам для прийняття обґрунтованих економічних рішень [8, с. 25]. Ключовими етапами розвитку облікової методології було узагальнення основних принципів бухгалтерського обліку та вимог щодо основних якісних характеристик облікової інформації, як інформаційного базису прийняття управлінських рішень. Більшість науковців підтримують точку зору, що саме дотримання певних вимог робить облікову інформацію корисною для управління. При цьому різні автори по-різному підходять до трактування цих вимог. Так, фахівці Американського інституту присяжних бухгалтерів трактують основні якісні характеристики облікової інформації у чіткій залежності від основних принципів бухгалтерського обліку: господарююча одиниця, що реалізує функції бухгалтерського об-

ліку; діюче підприємство; оцінка економічних ресурсів та зобов'язань; періодичність; грошовий вимірник; накопичення (облік доходів та витрат, що не відображаються на бухгалтерських рахунках); ринкова ціна; здоровий глузд; узгодженість основних фінансових звітів; превалювання сутності над формою; суттєвість [9].

Дещо по-іншому тлумачать характеристики якісної облікової інформації представники наукових шкіл Каліфорнійського університету та Єльської школи права, групуючи їх за чотирма групами згідно основних принципів бухгалтерського обліку: загальні, конвенційні, операційні, деталізовані. [10]. Суто з точки зору корисності будови інформаційної бази підприємства та використання інформаційних ресурсів у процесі управління трактують представники вітчизняних наукових шкіл. А. С. Крутова визначає вимоги до облікової інформації відповідно до принципів побудови та захисту корпоративної інформаційної системи: достовірність, релевантність, повнота, своєчасність, обґрунтованість, конфіденційність, цілісність [11, с. 108 – 109]. С. А. Кузнецова аналізує такі властивості облікової інформації: залежність від об'єкта управління, форма подання, обсяг, структура, безперервність та циклічність обробки, документованість, зручність подання та тривалість зберігання [12, с. 18 – 19].

Автори розглядали якісні ознаки інформаційних ресурсів з двох боків: у взаємозв'язку обліку і контролю, а також у взаємозв'язку інформаційних можливостей та інформаційного поля. Тобто всі наведені характеристики інформаційних ресурси можна згрупувати у два класи – змістовні характеристики, орієнтовані на користувачів інформації (повнота, об'єктивність, достовірність, своєчасність, обґрунтованість та релевантність); і характеристики, орієнтовані на забезпечення інформаційної безпеки господарської діяльності (цілісність та конфіденційність). Разом

Розробка та прийняття національних положень бухгалтерського обліку.
Прийняття Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність» та ПСБО
Набуття незалежності України та прийняття базових положень з оподаткування.
Розробка стратегії МСБО та МСА.
Прийняття GAAP
Формулювання основних принципів бухгалтерського обліку.
Розмежування організаційно-правових форм господарювання.
Розвиток фінансово-кредитних відносин.
Винахід подвійного запису

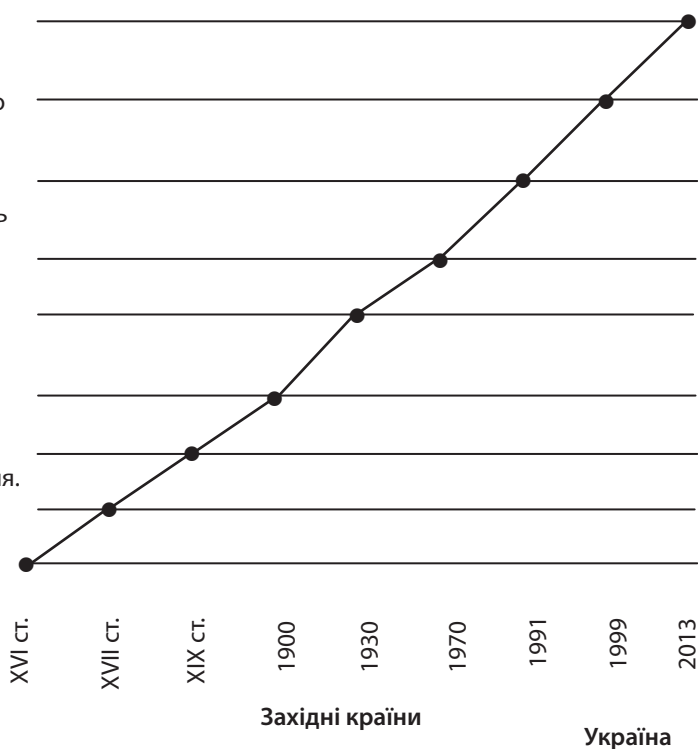

Рис. 1. Розвиток теоретичних засад бухгалтерського обліку

з тим сучасний стан розвитку інформаційного суспільства в Україні та у світі висуває нові вимоги щодо якості інформаційних ресурсів управління інституційними одиницями. Тому до складу якісних вимог до облікової інформації доцільно додати окрему групу організаційних характеристик, орієнтованих на фіксацію господарських операцій діяльності, а не на їх оцінку користувачами (доступність, відповідність корпоративній системі цінностей, еволюційність та економічна доцільність) (табл. 1).

який за свої змістом, технологією та психологічними аспектами відповідає умовам, що дозволяють інтенсифікувати наступні процеси:

- ✦ формування інтегрованого цілісного уявлення про корпоративну базу даних з урахуванням критичних факторів досягнення стратегічних цілей;
- ✦ аналіз стану функціональних процесів суб'єкта господарювання;
- ✦ формування звітності;

Таблиця 1

Характеристики вимог щодо якості інформаційних ресурсів

Група	Вимога	Характеристика
Змістовні	Повнота	Ступінь врахування відомостей про об'єкт управління
	Об'єктивність	Неупередженість відображення фактів діяльності
	Достовірність	Відсутність суттєвих помилок та викривлень
	Обґрунтованість	Забезпечення однаковості методик формування інформаційних ресурсів
	Своєчасність	Здатність підтримки прийняття управлінських рішень
Безпеки	Цілісність	Здатність зберігати зміст, форму та структуру в процесі зберігання та передачі інформаційних ресурсів
	Конфіденційність	Забезпечення конкурентних переваг щодо інформаційних ресурсів суб'єкта господарювання
Організаційні	Доступність	Формат подання інформації має сприйматися відповідним засобом обробки на вимогу користувача
	Відповідність корпоративній системі цінностей	Вплив інформації на здатність господарюючого суб'єкта відтворювати грошові потоки та інші активи згідно корпоративної стратегії
	Еволюційність	Здатність перетворюватися на інформаційні ресурси вищої ланки управління
	Економічна доцільність	Відповідність корисності інформації про економічний розвиток суб'єкта господарювання витратам на її отримання, зберігання та пошук

Із запропонованих організаційних характеристик корисності облікової інформації найменш дослідженою та найбільш проблемною з точки зору якості є економічна доцільність. На сучасному етапі розвитку інформаційно-комунікаційних технологій витрати на залучення інформаційних ресурсів можуть коливатися від мінімальних до надвеликих. Щодо ресурсів, на придбання яких витрачаються значні кошти, економічна доцільність здебільшого аналізується ще на етапі розробки стратегії їх використання. Стосовно ресурсів, вартість отримання яких є незначною, необхідно враховувати економічну доцільність їх зберігання в корпоративній базі даних з метою уникнення «інформаційного шуму» і підвищення витрат часу на пошук релевантної інформації на запит користувача.

Найбільш вдалу спробу побудови ієрархії якісних характеристик інформаційних ресурсів зробили В. Б. Івашкевич та Л. І. Кулікова, які віднесли характеристики релевантності та достовірності до первісних якісних ознак, своєчасність – до основних, а решту характеристик (змістовність, цінність для побудови прогнозу, нейтральність, порівнянність, об'єктивність та пріоритет змісту над формою) – до вторинних ознак [13, с. 71 – 71]. Разом з тим, усі наведені характеристики є вторинними по відношенню до основної ознаки корисності інформаційних ресурсів – їх економічної доцільності. Тому ключовим питанням при формуванні економічно доцільних інформаційних ресурсів, які володіють усіма ознаками корисності для прийняття управлінських рішень, є організація облікового процесу,

- ✦ перевірку даних за допомогою авторизованого доступу до оперативної інформації;
- ✦ запобігання негативним явищам завдяки можливості деталізованого доступу до елементів бізнес-процесів;
- ✦ підвищення ефективності використання інформаційних каналів для генерації нової інформації та оперативного реагування на організаційні зміни;
- ✦ реалізацію сучасних методів контролю за процесом виконання управлінських рішень;
- ✦ прогнозування бізнесу та пошуку шляхів розвитку.

Активне використання інформаційних ресурсів спрямовано на вивчення впливу внутрішніх і зовнішніх чинників, які утворюють бізнес-середовище та дозволять суб'єкту господарювання отримувати конкурентні переваги за такими напрямками діяльності:

- ✦ *приріст капіталу*: знання про бізнес формують інтелектуальну власність, що перетворюється на корпоративні інформаційні ресурси, які впливають на виробничі та адміністративно-господарські процеси. Інформаційні ресурси являють невичерпну форму власності – знання;
- ✦ *розвиток бізнесу*: інформаційні ресурси забезпечують виправданість вибору нового спрямування у виробництві та формування нового ринку завдяки адекватній оцінці підприємницького ризику;
- ✦ *електронізація бізнесу*: інформаційні ресурси є базою для впровадження засобів електронної ко-

мерції у діяльність підприємства та формування віртуальних відносин у інформаційному просторі.

Над пошуком відповіді на питання, якою має бути інформаційна система, що дозволить вирішити управлінські завдання, працювали більшість дослідників методології та організації бухгалтерського обліку. Сучасні науковці визначають інформаційну систему як сукупність технічного, програмного та організаційного забезпечення, а також персоналу, призначеної для упорядкування процесів комунікації і обміну інформації в рамках інституційної одиниці. Також достатньо широко трактує поняття «інформаційна система» і законодавство України. Так згідно Закону України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» інформаційна (автоматизована) система – організаційно-технічна система, в якій реалізується технологія обробки інформації з використанням технічних і програмних засобів [14]. Визначаючи сутність поняття «інформаційно-телекомунікаційна система», законотворець зробив акцент на взаємозв'язку інформаційних та телекомунікаційних систем, які у процесі обробки інформації діють як єдине ціле. Таким чином, у вітчизняному законодавстві та наукових працях основна увага приділяється технологічній складовій функціонування інформаційних систем. У законодавстві більшості країн світу головна увага при визначенні «інформаційних систем» приділяється навпаки інформації: система обробки інформації [Стандарт ISO/IEC 2382-1]; система даних і засобів їх обробки [15]; сукупність інформації, що утримується в базах даних, та інформаційних технологій та технічних засобів, які забезпечують її обробку [16]. Інформаційний підхід при визначенні інформаційної системи використовують і окремі науковці. Так, С. Хмелев трактує дане поняття як інформацію, що формується в процесі роботи організації і призначена для виконання функцій ефективного управління нею [17, с. 661].

Такий підхід до визначення інформаційної системи є більш адекватним на сучасному етапі розвитку технологічної складової обробки даних, оскільки, саме інформація (дані) є ключовим фактором успішної діяльності бізнес-одиниці і має найбільшу соціальну, економічну, юридичну цінність. Навіть історичний досвід свідчить, що створення та використання інформаційних систем почалося з необхідності обробки великих масивів інформаційних ресурсів про матеріальні та фінансові потоки суб'єктів господарювання. Тобто логічна складова інформаційних систем розвивалася поступово та визначала напрями удосконалення технологічної складової. І лише з появою електронної обчислювальної техніки у 50-х роках минулого сторіччя такі системи стали автоматизованими [18, с. 12].

Інформаційні системи суб'єктів господарювання формувалися з розвитком бухгалтерського обліку та є продуктом бухгалтерського обліку. Враховуючи те, що система управління суб'єкта господарювання має відкриту архітектуру, його інформаційна система утворюється множиною взаємопов'язаних інформаційних елементів, які генерують інформаційні ресурси та забезпечують їх обробку, зберігання та передавання для забезпечення досягнення мети бізнесу. Тому до кола завдань інформаційної системи підприємства слід віднести таке:

- ✦ входження до єдиного інформаційного простору територіально віддалених підрозділів підприємства;
- ✦ передачу інформації різноманітними каналами зв'язку;

- ✦ автоматизація бізнес-процесів;
- ✦ планування діяльності та аналіз її результатів;
- ✦ забезпечення достатнього рівня безпеки;
- ✦ захист даних і розподіл функцій і прав доступу.

Окремі дослідники методології бухгалтерського обліку зробили спробу ввести у науковий обіг терміни економічна інформаційна система [17, с. 661].

Дослідження доводить, що будь-які інформаційні потоки суб'єктів господарювання генеруються в ході облікового процесу. Тому для суб'єктів господарювання адекватним слід вважати визначення інформаційної системи, як сукупності інформаційних ресурсів про діяльність підприємства, а також засобів їх обробки та підготовки. До складу елементів інформаційної системи слід відносити інформаційні ресурси, програмно-апаратний комплекс, персонал та процедури, що формують інформаційний процес. При цьому, інформація залишається основним елементом інформаційної системи, який визначає взаємовідносини між іншими елементами, сприяє розвитку нових відносин та формуванню нових знань про стан бізнесу на базі підвищення ефективності інформаційного процесу.

Зважаючи на вищенаведене, пропонуємо ототожнювати поняття «інформаційний» та «обліковий» процес, який слід визначати як процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання, аналізу та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень.

Завдання системи управління полягає у забезпеченні оптимальної взаємодії елементів інформаційної системи для забезпечення розширеного відтворення капіталу підприємства. Основою для вирішення поставленого завдання є забезпечення доступу до необхідної інформації в режимі реального часу шляхом залучення до інформаційного процесу максимальної кількості працівників підприємства. Адаже найбільшій ефективності досягає лише та інформаційна система до якої залучено весь персонал підприємства [19, с. 51] та яка дозволяє активізувати дії з пошуку та аналізу інформації про стан бізнесу, а також формувати відомості про напрями, що попереджують збитки на шляху досягнення поставленої мети [20, с. 8].

Організація інформаційної системи передбачає досягнення балансу між оперативними завданнями суб'єкта господарювання й перспективними цілями, координацію взаємозв'язків між користувачами інформації, інтеграцію ресурсів компанії, гнучкий перерозподіл ресурсів залежно від потреб. Тому архітектура інформаційної системи має враховувати цілісну організацію складних елементів, які працюють як єдине ціле. Як вже було доведено, до них належать логічні елементи (інформаційні ресурси та персонал) і технологічні елементи (апаратні та програмні). Визначальне місце серед компонентів архітектури займає логічна структура, яка визначається набором функцій інформаційної системи підприємства. Особливість виконання цих функцій напряму пов'язана з багаторівневим характером управління та специфічністю цих функцій для кожного рівня. Традиційно на підприємствах виділяють чотири рівня управління: стратегічний, техніко-економічний, оперативно-виробничий та технологічний [18, с. 57].

При побудові моделі інформаційної системи підприємства науковці користуються різними підходами. Так, Н. В. Маєвська та С. І. Марченко застосовують технологічний підхід, виділяючи підсистеми управлінського та фінан-

сового обліку за основними автоматизованими робочими місцями різних рівнів управління (директора, головного інженера, головного економіста, головного бухгалтера) та периферійними автоматизованими робочими місцями за центрами відповідальності [21, с. 29].

Е. Бородайкіна подає модель інформаційної системи у вигляді комунікативного процесу руху та перетворення інформації на етапах відтворення капіталу [22]. С. А. Кузнецова навпаки при побудові інформаційної системи підприємства пропонує застосовувати принцип формування інформаційних ресурсів у чіткій відповідності до загальноприйнятої концепції розподілу обліку на первинний, поточний та підсумковий етапи [12, с. 23 – 24]. Нарешті, Н. В. Максимов взагалі абстрагується від інформаційних потоків та в основу моделі інформаційної системи покладає конструктивний підхід з урахуванням її елементів – технічних та програмних засобів, даних та людського фактору у вирішенні економічних завдань [23, с. 11 – 13].

Інформація тим корисніша, чим більше вона наближає до вирішення завдання [8, с. 25]. Таким чином, у досліджених працях вчені роблять акценти на різних аспектах функціонування інформаційної системи.

Разом з тим, лише комплексне поєднання елементної структури, ієрархії управління, етапів облікової роботи в умовах циклічної обробки інформаційних ресурсів, дозволить вирішити завдання прогнозування, формування об-

лікової політики та проблеми поглиблення інтеграційних процесів в обліку. Тому запропоновано модель інформаційної системи підприємства, яка дозволяє відобразити господарські факти минулого, формувати стратегічні показники, що задовольняє поточні та стратегічні потреби системи управління в інформації. Дана модель розкриває взаємозв'язок між функціями управління, елементами господарського процесу та функціями інформаційного спрямування – обліком, аналізом та прогнозуванням (рис. 2).

Висновки. Першочерговим завданням розвитку облікової науки сьогодні є інтеграція бухгалтерського обліку у різних напрямках. Запропонована модель інформаційної системи підприємства враховує сутнісні характеристики змістовних складових облікового процесу та дозволяє створити інформаційне підґрунтя інтеграційних процесів для цілей удосконалення податкових розрахунків, інтеграції різних підсистем обліку, підготовки фінансової та нефінансової інформації для прийняття широкого спектра управлінських рішень в системі виробничого, маркетингового та фінансового менеджменту. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Глушков В. М. Беседи об управленіи / В. М. Глушков, Г. М. Добров, В. И. Терещенко ; Академия наук СССР. – М. : Наука, 1974. – 225 с.

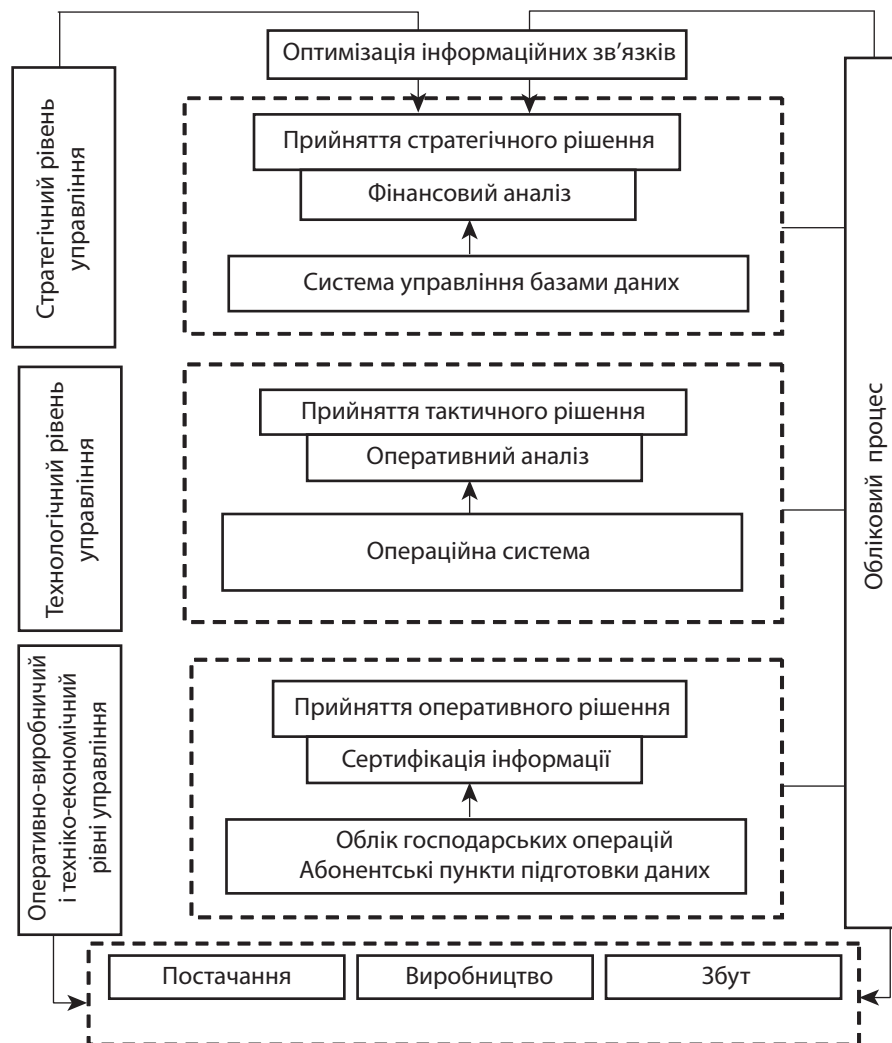

Рис. 2. Модель інформаційної системи підприємства

2. Венделин А. Г. Подготовка и принятие управленческого решения. Методологический аспект / А. Г. Венделин. – М. : Экономика, 1977. — 149 с.

3. Кузнецов О. А. Информационные системы для руководителей / О. А. Кузнецов, А. Н. Лях. — М. : Экономика, 1973. – 111 с.

4. Атаев А. А. Научная организация управленческого труда: на примере государственных учреждений / А. А. Атаев. – М. : Экономика, 1980. – 143 с.

5. Чернов А. А. Становление глобального информационного общества: проблемы и перспективы : монография / А. А. Чернов. – М. : Дашков и К, 2003. – 232 с.

6. Шишкова Г. А. Эффективность информационного обеспечения управленческих решений / Г. А. Шишкова // Документ и экономика: Межвузовский сборник научных трудов / Под. ред. Л. В. Котина, М. В. Ларина. – М. : МГИАИ. – С. 68 – 80.

7. Дружилин В. В. Идея, алгоритм, решение / В. В. Дружилин, Д. С. Конторов. – М. : Воениздат, 1972. – 328 с.

8. Бычкова С. М. Контроль качества аудита / С. М. Бычкова, Е. Ю. Итыгилова. – М. : Эксмо, 2008. – 208 с.

9. Paton W. A. An Introduction to Corporate / W. A. Paton, A. C. Littleton // Accounting Standarts. – Columbus. – Ohio, 1940. – 647 p.

10. Сандерс Т. Г. Положение о принципах учета / Т. Г. Сандерс, Г. Р. Хадфилд / Пер. с англ. – М. : Реал-бук, 1998. – 462 с.

11. Крутова А. С. Облік в системі електронної комерції : монографія / А. С. Крутова. – Харків : ХДУХТ, 2011. – 396 с.

12. Кузнецова С. А. Синегрія інформації в бізнес / С. А. Кузнецова. – Дніпропетровськ : Дніпропетровський університет ім. Альфреда Нобеля, 2012. – 120 с.

13. Ивашкевич В. Б. Бухгалтерское дело : учеб. пособие / В. Б. Ивашкевич, Л. И. Куликова. – М. : Экономистъ, 2005. – 523 с.

14. Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах Закон України : [прийнятий Верховною Радою України № 81/94-ВР від 05.07.94 р.] [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>

15. Эмм Д. Киберпреступность и закон / Д. Эмм [Электронный ресурс]. – Режим доступу : <http://cybercrime.zp.ua/viewtopic.php?f=3&t=4776>

16. Об информации, информационных технологиях и о защите информации : [Федеральный закон РФ № 149-ФЗ от 27.07.2006 г.] [Электронный ресурс]. – Режим доступу : <http://ru.wikipedia.org>

17. Хмелев С. Комплексная учетно-информационная система предприятия, отвечающая требованиям современных систем обеспечения экономической безопасности / С. Хмелев // Ресурсы, информация, снабжение, конкуренция. – 2011. – № 1. – С. 660 – 664.

18. Вдовенко Л. А. Информационная система предприятия : учеб. пособие. / Л. А. Вдовенко. – М. : ВУЗовский учебник : ИНФРА-М, 2010. – 237 с.

19. Гейтс Б. Бизнес со скоростью мысли / Б. Гейтс. – [2-е изд. испр.] – М. : Эксмо, 2002. – 480 с.

20. Меняев М. Ф. Информационные технологии управления : Системы управления организацией : в 3 книгах / М. Ф. Меняев. – М. : Омега-Л, 2013. – . – Книга 3. – 464 с.

21. Механізм обліково-аналітичного забезпечення прийняття управлінських рішень у галузях економіки : монографія / Під ред. Акаєва Ш. М. – Макіївка : Вид-во «Ноулідж» (донецьке відділення), 2011. – 409 с.

22. Бородайкіна Е. Система учетной информации для целей внутреннего аудита себестоимости продукции металлургических производств / Е. Бородайкіна // Ресурсы. Информация. Снабжение. Конкуренция. – 2011. – № 1. – С. 452 – 455.

23. Максимов Н. В. Информационные технологии в профессиональной деятельности [Текст] : учеб. пособие / Н. В. Максимов, Т. Л. Партика, И. И. Попов. – М. : ФОРУМ, 2010. – 496 с.

24. Лоханова Н. О. Інтеграційні процеси в обліку в умовах інституціональних перетворень : монографія / Н. О. Лоханова. – Херсон : Гринь Д.С., 2012. – 400 с.

REFERENCES

Ataev, A. A. *Nauchnaia organizatsiia upravlencheskogo truda: na primere gosudarstvennykh uchrezhdeniy* [The scientific organization of labor management : the case of public institutions]. Moscow: Ekonomika, 1980.

Bychkova, S. M., and E. Yu. Itygiлова. *Kontrol kachestva audita* [Quality control audit]. Moscow: Eksmo, 2008.

Borodaikyna, E. "Sistema uchethoi informatsii dlia tselei vnutrennego audita sebestoimosti produktssii metallurgicheskikh proizvodstv" [The system of accounting information for internal audit cost of steel products]. *Resursy*, no. 1 (2011): 452-455.

Chernov, A. A. *Stanovlenie globalnogo informatsionnogo obshchestva: problemy i perspektivy* [Becoming a global information society : problems and prospects]. Moscow: Dashkov i K, 2003.

Druzhilin, V. V., and Kontorov, D. S. *Ideia, algoritm, reshenie* [The idea of the algorithm solution]. Moscow: Voениzdat, 1972.

Emm, D. "Kiberprestupnost i zakon" [Cybercrime and the law]. <http://cybercrime.zp.ua/viewtopic.php?f=3&t=4776>

Glushkov, V. M., obrov, G. M., and Tereshchenko, V. I. *Besedy ob upravlenii* [Conversations about managing]. M. : Nauka, 1974.

Sanders, T. G., and Khadfilid, G. R. *Polozhenie o printsipakh ucheta* [Regulations on accounting principles]. Moscow: Real-buk, 1998.

Geys, B. *Biznes so skorostiu mysli* [Business at the speed of thought]. Moscow: Eksmo, 2002.

Ivashkevich, V. B., and Kulikova, L. I. *Bukhgalterskoe delo* [Accounting]. Moscow: Ekonomist, 2005.

Krutova, A. S. *Oblik v systemi elektronnoi komertsii* [Accounting System in e-commerce]. Kharkiv: KhDUKhT, 2011.

Kuznetsova, S. A. *Synehriia informatsii v biznes* [Synehriya media business]. Dnipropetrovsk: Dnipropetrovskiy universytet im. Alfreda Nobelia, 2012.

Khmelev, S. "Kompleksnaia uchetho-informatsionnaia sistema predpriiatiia, otvechaiushchaia trebovaniiam sovremennykh sistem obespecheniia ekonomicheskoy bezopasnosti" [Integrated accounting and enterprise information system that meets the requirements of modern systems of economic security]. *Resursy, informatsiia, snabzhenie, konkurentsii*, no. 1 (2011): 660-664.

Kuznetsov, O. A., and Liakh, A. N. *Informatsionnye sistemy dlia rukovoditeley* [Information systems managers]. Moscow: Ekonomika, 1973.

[Legal Act of Russia] (2006). <http://ru.wikipedia.org>
[Legal Act of Ukraine] (1994). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/81/94-%D0%B2%D1%80>

Lokhanova, N. O. *Intehratsiini protsesy v obliku v umovakh instytutsionalnykh peretvoren* [Integration into account in terms of institutional change]. Kherson: Hrin D. S., 2012.

Meniaev, M. F. *Informatsionnye tekhnologi upravleniia : Sistemy upravleniia organizatsiiey* [Information Technology Management : Systems management organization]. Moscow: Omega-L, 2013.

Mekhanizm oblikovo-analitychnoho zabezpechennia pryiniattia upravlinyskykh rishen u haluziakh ekonomiky [The mechanism accounting and analytical support decision-making in the fields of economy]. Makiivka: Noulidzh, 2011.

Maksimov, N. V., L Partika, T., and Popov, I. I. *Informatsionnye tekhnologii v professionalnoy deiatelnosti* [Information technology in professional activities]. Moscow: FORUM, 2010.

Paton, W. A., and Littleton, A. C. "An Introduction to Corporate" In *Accounting Standarts*. Columbus; Ohio, 1940.

Shishkova, G. A. "Effektivnost informatsionnogo obespecheniia upravlencheskikh resheniy" [The efficiency of information security management decisions]. In *Dokument i ekonomika*, 68-80. Moscow: MGIAI.

Vdovenko, L. A. *Informatsionnaia sistema predpriiatiia* [Enterprise Information Systems]. Moscow: VUZovskiy uchebnik; INFRA - M, 2010.

Vendelin, A. G. *Podgotovka i priniatie upravlencheskogo resheniia. Metodologicheskii aspekt* [Preparation and adoption of the administrative decision. Methodological aspect]. Moscow: Ekonomika, 1977.